

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij drie fracties de behoefte de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1695), het verslag van de informele Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 12 september 2016 (Kamerstuk 21 501-04, nr. 190), het BNC-fiche inzake de Verordening financiering capaciteitsopbouw voor veiligheid en ontwikkeling van 9 september 2016 (Kamerstuk 22 112, nr. 2203) en het BNC-fiche Extern Investeringsplan van 21 oktober 2016 (Kamerstuk 22 112, nr. 2225)

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 12 september 2016 en van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016. Zij maken graag van de gelegenheid gebruik nog enkele vragen te stellen aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennis genomen van de Nederlandse inzet tijdens de Raad Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking van 28 november 2016, alsook van de herziende EU-Consensus voor ontwikkeling. Graag willen zij het onderstaande inbrengen.

De leden van de CDA-fractie bedanken de Minister voor de toegezonden stukken. Zij hebben daar nog enkele vragen en opmerkingen over.

Herziening EU-Consensus voor Ontwikkeling

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de twee Mededelingen in het kader van de Werelddoelen en de herziene EU Consensus voor ontwikkelingssamenwerking die de Europese Commissie (hierna, Commissie) op 22 november 2016 publiceerde. Vooruitlopend op de nog te ontvangen reactie (BNC-fiches) van de Minister, hebben zij de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie juichen de herziening van de Consensus voor ontwikkeling door de Commissie van harte toe. Temeer gezien de ontwikkelingen en veranderende wereld sinds de laatste EU Consensus, daterend uit 2005. De leden zijn van mening dat de probleemanalyse van de Consensus niet alomvattend is. En het valt hen op dat, hoewel de slogan van de Werelddoelen «Leave no one behind» luidt, de Consensus vooral ingaat op Afrika.

De leden van de PvdA-fractie missen onder meer een heldere rol voor het maatschappelijk middenveld en sociale partners, aandacht voor inclusief en eerlijk beleid en de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven in een globaliserende wereld. Deze factoren zijn volgens de leden onmisbaar in het bereiken van de Werelddoelen, die overigens terecht een rode draad vormen in de Consensus.

De leden van de PvdA-fractie hebben vraagtekens bij de haalbaarheid van de Consensus. Enerzijds door een gebrek aan focus, anderzijds door het niet benoemen van de aanhoudende enorme financiële tekorten die er momenteel zijn. Kan de Minister toelichten hoe zij hier tegenaan kijkt? Daarbij is het voor de PvdA-fractie onduidelijk hoe deze Consensus, ookwel een raamwerk genoemd, zich verhoudt tot de lidstaten. Kan de Minister om te beginnen ingaan op status en bindendheid van deze Consensus? En wie er op Europees niveau verantwoordelijk is voor de implementatie en voortgang?

Dit roept bij de leden van de PvdA-fractie tevens de vraag op hoe de Consensus zich verhoudt tot het eveneens van de Commissie afkomstige document «Next steps for a sustainable European future, EU action for sustainability» d.d. 22 november 2016, welke zich voornamelijk richt op de interne EU-dimensie van de Werelddoelen. De brug tussen beide stukken ontbreekt. Vanuit het oogpunt van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling is dit echter zeer belangrijk. Deze leden vragen om een

toelichting hierop van de Minister. Daarbij merken de leden op dat in de Consensus, in tegenstelling tot in het intern gerichte stuk, prioriteiten ontbreken. Is de Minister bereid zich hard te maken voor een duidelijker focus in het externe EU-beleid, waarbij helder is waar de EU-inzet complementair kan zijn aan nationale inzet en vice versa?

De leden van de PvdA-fractie merken voorts op dat hoewel de private sector in de Consensus een belangrijke positie krijgt toebedeeld, de rol van het maatschappelijk middenveld volstrekt onduidelijk is. Eerder pleitte de Minister voor een ondertekening van de Consensus door het maatschappelijk middenveld. De leden van de PvdA-fractie zien graag dat de Minister zich onverkort blijft inzetten voor betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, zowel aan de tekentafel van strategieën als bij de uitvoering ervan. In het meer op Europese interne aangelegenheden gerichte plan van de Commissie (d.d. 22 november 2016) wordt de oprichting van een multi-stakeholderplatform voorgesteld. Ziet de Minister ook mogelijkheden om een dergelijk platform aan de Consensus te koppelen?

De leden van de PvdA-fractie vinden het opvallend dat de Consensus vooral ingaat op huidig beleid dat positieve effecten heeft op de Werelddoelen. Beleidsterreinen met (risico's op) negatieve impact ten aanzien van de Werelddoelen, komen niet tot nauwelijks aan bod. Dit strookt niet met de mooie woorden die de Commissie in hetzelfde stuk wijdt aan het belang van beleidscoherentie. Is de Minister bereid er bij de Commissie op aan te dringen ook het EU-beleid met (mogelijk) negatieve impact op de Werelddoelen in kaart te brengen? De leden van de PvdA-fractie denken hierbij aan beleidsterreinen zoals landbouw en de relatief trage Europese reactie om klimaatverandering tegen te gaan. Maar ook belastingontwijking en het Europese handelsbelang dat in samenwerkingsverbanden nog vaak op onverantwoorde wijze de boventoon voert.

Daarop voortbouwend zouden de leden van de PvdA-fractie graag zien dat bijvoorbeeld bij de Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) met de minst ontwikkelde landen, meer aandacht wordt besteed aan de lokale omstandigheden. Hoewel deze partnerschappen bedoeld zijn om arme landen te laten groeien middels het vergemakkelijken van handel, ontstaan er (middels een tekort aan inzicht en toezicht op eerlijke handel) een vergroot risico op negatieve handelseffecten zoals uitbuiting. De leden van de PvdA-fractie zien graag dat in dergelijke verdragen de rol van het maatschappelijk middenveld wordt verankerd. Op grond hiervan zou het belang van lokale ondersteuning aan, en participatie van, onder andere vakbonden en arbeidsinspecties minstens zo zwaar mee moeten wegen als het handelsbelang van de EU.

De leden van de PvdA-fractie kunnen zich goed vinden in de inzet voor betere belastingsystemen in ontwikkelingslanden. Tegelijkertijd merken zij op dat de link met de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven ontbreekt. Zij vragen zich af wat de Commissie gaat doen om hardnekkige belastingontwijking tegen te gaan en hoe overheden inzicht krijgen in hun positie ten aanzien van belastingontwijking en -fraude. Kan de Minister in dit licht opheldering geven over de voortgang van het op Europees niveau uit te rollen Ultimate Beneficial Owner (UBO-)register? En deelt zij het belang dat deze leden hechten aan het blijvend inzetten op country to country-reporting, ook in de Consensus?

Die verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven mist voor de leden van de PvdA-fractie ook waar het gaat om duurzame productie en eerlijke handel. Internationale handel wordt in de Consensus benoemd als een motor voor ontwikkeling. Is de Minister het met de leden van de PvdA-fractie eens dat

deze vlieger alleen opgaat wanneer het verantwoorde handel betreft? In de afgelopen tien jaar is gebleken dat op grond van vrijwillig internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO-)beleid het gros van de bedrijven niet komt tot het scheppen van eerlijke banen. De leden van de PvdA-fractie vragen in dit licht met name aandacht voor de strijd tegen kinderarbeid en het belang van leefbare lonen. Aanknopingspunten voor effectief beleid op het gebied van IMVO ontbreken. Welke mogelijkheden ziet de Minister om haar visie voor eerlijke handel, zoals zij deze ook uitrolde tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap, te verankeren in de Consensus? Wat zou de Commissie volgens de Minister moeten doen om bedrijven te laten handelen volgens de OESO-richtlijnen? Is zij bereid te pleiten voor het opnemen van de OESO-richtlijnen in de Consensus?

De leden van de PvdA-fractie onderschrijven de zinsnede in de Consensus dat de focus van ontwikkelingssamenwerking moet liggen op het reduceren van armoede (p. 17). Migratie is een belangrijk thema in de Consensus, waarbij de leden erop willen wijzen dat het tegengaan van migratie niet direct bijdraagt aan armoedebestrijding. Kan de Minister aangeven, zeker nu ontwikkelingsgelden vaak worden gekoppeld aan migratiedoeleinden, hoe zij er zorg voor draagt dat het gros van de beperkt beschikbare ontwikkelingsgelden niet wegglijpt naar het reduceren van migratie in plaats van armoede?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat wanneer het gaat om noodhulp, vaak het element van psychosociale zorg wordt vergeten. Is de Minister bereid hier in de Raad op aan te dringen? Het moge duidelijk zijn dat armoedebestrijding voor de leden van de PvdA-fractie meer betekent dan noodhulp. Deze leden zien graag dat de EU meer aandacht besteedt aan de wederopbouw na rampen en conflicten. Te vaak blijven mensen achter in benarde situaties, terwijl de interesse van de internationale gemeenschap zich reeds heeft verplaatst naar de volgende crisis. Is de Minister bereid te pleiten voor meer aandacht voor wederopbouw? Ook zien deze leden graag dat bij nazorg wordt gekeken naar de regionale context en het actief inzetten op terugkeer waar dat mogelijk is. Is de Minister bereid terugkeerprogramma's voor regionale vluchtelingen bespreekbaar te maken in de Raad?

Bovendien stelt de Consensus dat kwaliteit van onderwijs een belangrijke factor is in langdurige ontwikkeling. De primaire focus hiervan is gericht op hoger onderwijs. Hierbij wordt beroepsonderwijs vaak vergeten. Is de Minister bereid om te pleiten voor meer beroepsonderwijs?

De Consensus stuurt aan op een op rechten gebaseerde aanpak van onder meer gender ongelijkheid en beoogt de institutionele cultuur van de EU en haar lidstaten te veranderen. Deelt de Minister de wens van de leden van de PvdA-fractie om dergelijke voorstellen te concretiseren? Is zij bereid zich hiervoor in te zetten?

Post-Cotonou

De leden van de PvdA-fractie spreken hun waardering uit voor de inzet van het kabinet om de samenwerking tussen de EU en de ACS-landen voort te zetten na afloop van het verdrag van Cotonou in 2020. Zij hechten daarbij met name aan een nieuwe start op grond van gelijkwaardigheid. Welke invulling heeft de Minister voor ogen ter vervanging van de huidige zware institutionele structuur van het partnerschap? Kan zij daarbij ingaan op de positie van de andere lidstaten tegenover deze gewenste modernisering? De Minister benadrukt in haar brief het belang van het openstellen van het Cotonou-verdrag voor andere ontwikkelingslanden. Kan zij in het verwachte BNC-fiche nader toelichten hoe deze inzet zich verhoudt tot de

recentelijk gepubliceerde herziening van de EU-Consensus voor ontwikkeling?

De leden van de CDA-fractie ondersteunen de Minister wanneer zij inzet op modernisering van de relatie met de ACS-landen. Hoe kijkt de Minister aan tegen de aangenomen resolutie in het Europees parlement van 4 oktober jl., waarin gevraagd wordt om de samenwerking vorm te geven aan de hand van de uitdagingen in de huidige tijd (klimaatverandering, migratie, terrorismebestrijding, extremisme, vrede en veiligheid)? Hoe verwacht de Minister dat andere EU-lidstaten zich zullen opstellen en wat betekent dit voor het krachtenveld in de Raad?

Migratie en ontwikkeling

Graag vernemen de leden van de VVD-fractie de laatste stand van zaken met betrekking tot de migratiecompacts. Kan de Minister per land waarmee in dit kader wordt onderhandeld een laatste stand van zaken geven? Kan de Minister tevens per land aangeven op welke termijn wordt verwacht dat de migratiecompacts gesloten zullen worden?

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de stand van zaken van de migratiecompacts. Een alliantie van NGO's en het Europees parlement hebben hun zorgen uitgesproken over de koppeling van de migratie aan het ontwikkelingssamenwerkingsbudget. De leden delen deze zorgen. Kan de Minister toelichten hoe zij er zorg voor draagt dat het eventueel intrekken van ontwikkelingshulp, in het kader van deze migratiecompacts, daadwerkelijk het gewenste doel bereikt en niet ten koste gaat van de allerarmsten? Tijdens het AO RBZ/Ontwikkelingssamenwerking van 6 september jl. heeft de Minister het streven geuit dat een aantal compacts voor het einde van het jaar wordt afgerond, en dat er dan concrete afspraken moeten bestaan over de onderdelen van die compacts. Kan de Minister toelichten om hoeveel en welke compacts het gaat? Voorziet zij voldoende waarborgen binnen de compacts om te voorkomen dat deze hun doel voorbijstreven met alle negatieve gevolgen van dien?

De leden van de PvdA-fractie hebben het voorstel voor een Europees Extern Investeringsplan, dat zich richt op het creëren van werkgelegenheid in Afrikaanse en omliggende landen, met interesse gelezen. Kan de Minister aangeven wat de budgettaire gevolgen van dit plan zijn voor het ontwikkelingsbudget? Deelt zij de opvatting dat dit plan niet ten koste mag gaan van gelden die anders werden besteed via het maatschappelijk middenveld?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat het plan net als het EU Trustfonds voor Afrika moet bijdragen aan de versterking van de banden tussen de EU, Afrika en omliggende landen. Kan de Minister aangeven hoe deze twee zich tot elkaar verhouden, en wat daarbij de overeenkomsten en verschillen zijn? Kan de Minister daarbij aangeven in hoeverre het investeringsplan aandacht heeft voor de allerarmsten? Tot slot merken de leden van de PvdA-fractie op dat er geen impact assessment is uitgevoerd ten aanzien van dit investeringsplan. Deze leden vragen de Minister om een reactie.

De leden van de CDA-fractie constateren dat tijdens de RBZ Ontwikkelingssamenwerking ook gesproken zal worden over de samenwerking met derde landen op het gebied van migratie. Daarbij geeft de Minister aan dat afspraken op het gebied van terugkeer op de korte termijn resultaten moeten opleveren. De leden van de CDA-fractie zouden graag een overzicht krijgen:

- met welke landen op dit moment gesproken wordt over deze terugkeerregelingen?
- met welke landen door de EU reeds akkoorden zijn bereikt over de terugkeer en wat daarmee afgesproken is?
- welke resultaten er op dit moment al behaald worden met deze overeenkomsten?

Ook horen de leden van de CDA-fractie graag van de Minister wat de laatste stand van zaken is met betrekking tot de vulling van het EU Trustfonds voor Afrika? Hoeveel is op dit moment al uitgegeven van het totaal? Welke resultaten verwacht de Minister daarvan?

Energie en ontwikkeling

De leden van de PvdA-fractie zijn blij met de inzet van deze Minister voor het toegankelijk maken van hernieuwbare energie voor de allerarmsten. Kan de Minister de Kamer breder informeren over het krachtenveld op dit thema in de Raad? Voorziet zij voldoende waarborgen te kunnen realiseren op grond waarvan energieprojecten daadwerkelijk de allerarmsten bereiken en niet terechtkomen bij grote industriële projecten waar met relatief weinig inspanning grote energiewinst geboekt kan worden? Kan zij daarnaast toelichten hoe het door haar aangehaalde voorbeeld ElectriFi concreet bijdraagt aan de energiebehoeften van de allerarmsten?

Overig

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het standpunt van Commissaris Mimica dat «ondersteuning van opvang van Eritrese vluchtelingen in de regio uit de middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds binnen de kaders van EU-regelgeving niet mogelijk is». Deze leden vragen of de Minister dit standpunt deelt? Ook vernemen de leden van de VVD-fractie graag welke concrete doelstellingen, effectindicatoren en streefwaarden zijn opgesteld ten aanzien van het stimuleren van de sociaaleconomische ontwikkeling van de bevolking in Eritrea. Graag vernemen de leden van de VVD-fractie ook op welke wijze de Minister op dit moment kan toetsen onder de huidige omstandigheden in Eritrea dat geld uit het EOF effectief wordt besteed.

De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen over de situatie rondom Aleppo. Kan de Minister hierover een update geven? Hoe wordt daar in de RBZ Ontwikkelingssamenwerking aandacht aan gegeven?